

ANÀLISI ESTRUCTURAL DE LA VIL·LA DEL PLA DE L'HORTA

PER

LLUÍS PALAHÍ GRIMAL*
DAVID VIVÓ CODINA *

Va ser a principi de l'any 1970, durant la construcció d'uns pisos pel Patronat "Santa Creu de la Selva", que es varen descobrir una sèrie de mosaics pertanyents a una vil·la romana. Es varen aturar les obres en aquell sector i el març del mateix any el S.T.I.A. de la Diputació va iniciar una primera campanya d'excavacions sota la direcció del Sr. Miquel Oliva¹.

Les excavacions es varen desenvolupar en dues campanyes, la segona de les quals va finalitzar a mitjan març de l'any 1972. Els mosaics, força malmesos, varen ser arrencats durant l'agost del 1970 per a la seva conservació i restauració².

L'excavació es va desenvolupar, bàsicament, a la part residencial de la vil·la, al voltant de la zona amb paviments musius. Però ja durant el primer any i, sobretot, durant la segona campanya es varen trobar indicis de la important extensió de la vil·la. Durant l'any 1971, i mentre es construïa una rasa per al clavegueram, a uns 100 m a l'est de l'àrea excavada, hi varen aparèixer diversos murs i un paviment d'*O. signinum*. Per sota d'aquest conjunt d'estructures es va trobar una destacable necròpoli ibèrica³.

* Aula de Prehistòria i Món Antic. Universitat de Girona.

¹ Volem agrair als membres del CIAG, i molt especialment a Mercè Farré, la seva col·laboració, sense la qual no hauria estat possible la realització d'aquest estudi.

² Nolla, J.M.; Sagraera, J. "Els mosaics de la vil·la romana del Pla de l'Horta (Sarrià de Ter)". *Cypsela X* (en premsa).

³ Aurora Martín presenta una comunicació sobre aquest tema dins aquest congrés-homenatge.

En el transcurs de la darrera campanya es varen dur a terme una sèrie de prospeccions i rebaixos de terres al Nord del nucli excavat amb la intenció de descobrir estructures, i es va verificar la continuïtat de les edificacions de la vil·la com a mínim un centenar de metres cap al Nord. No es va prospectar cap al Sud i per l'Oest no fou possible per la proximitat de l'autopista.

Tot això ens parla d'una important vil·la amb una destacable zona residencial, amb paviments de mosaic i una important i extensa zona rústica, que ens indica un vessant agrícola i, fins i tot, industrial notable, però del qual no en tenim gaires dades.

Per diversos condicionaments l'excavació es va dur a terme amb una estratigrafia molt simplificada que no es corresponia, tot sovint, a la realitat. En alguns indrets el Sr. Oliva va deixar alguns testimonis de terra per poder ser excavats posteriorment i de forma més acurada per establir la seqüència estratigràfica. Però l'excavació va acabar sense que aquests testimonis s'haguessin excavat, i no es va reprendre mai.

Després de l'excavació tot el jaciment va ser cobert de terra i convertit en un camp d'esports. Aquesta mesura ha permès conservar la major part del jaciment fins al dia en què es pugui tornar a excavar.

Aquest important jaciment no ha estat fruit de gran atenció fins al dia d'avui. Oliva sols en va donar una breu notícia quan encara s'estava excavant⁴. L'estudi més acurat de què disposem es deu a J.M. Nolla⁵, però el seu estudi, bàsicament ceramològic, es centra a les cales realitzades a les cambres A i B. Aquestes dues cambres són les úniques, com veurem, on l'excavació va profunditzar per sota dels paviments de mosaic fins als nivells fundacionals de la vil·la. Aquest estudi va permetre la datació dels moments inicial i final de la vil·la, i algunes de les fases intermèdies.

Darrerament s'ha revitalitzat l'estudi d'aquest important jaciment amb treballs sobre els mosaics⁶ i la necròpoli ibèrica⁷. El nostre estudi, d'altra banda, pretén analitzar i donar a conèixer l'estructura de la vil·la i alguns materials inèdits o poc coneguts de la mateixa. L'estudi s'ha realitzat basant-

⁴ Oliva, M. "Descubrimiento de una villa romana con mosaicos en Sarrià de Dalt (Girona)" *Revista de Girona*, 52, 1970, pàg. 67-71.

⁵ Nolla, J.M. "Algunes notes entorn de la vil·la del Pla de l'Horta de Sarrià de Dalt". *AIEG*, XXVII, 1982/3, pàg. 111-124.

⁶ Nolla, J.M.; Sagrera, J. op. cit.

⁷ Amb una comunicació d'Aurora Martín dins aquest mateix congrés-homenatge.

nos en els diaris d'excavació i en les plantes, croquis i abundant material fotogràfic que es varen realitzar durant la mateixa⁸ i ens ha permès identificar, si bé parcialment, algunes reformes i fases en l'evolució de l'edifici.

TÈCNICA CONSTRUCTIVA

L'estructura de la vil·la ens és sols parcialment coneguda d'una banda pel fet que l'excavació no es va poder completar i de l'altra, més preocupant, perquè les obres d'edificació que varen permetre el seu descobriment varen afectar-ne una bona part.

L'excavació es va centrar fonamentalment a la part noble de la vil·la, gràcies a la qual cosa ens podem formar una idea relativament clara de l'estructura d'aquesta part de l'establiment.

Gran part de l'edifici presenta una homogeneïtat interna, amb una mateixa tècnica constructiva. La majoria dels murs conservats eren construïts a base de pedres unides amb argamassa i revestits amb estucs. La seva amplada oscil·la entre 50 i 60 cm i alguns es conserven fins una alçada superior als 80 cm. Per sobre d'aquests sòcols s'alçarien les parets de tapiat, de les quals no se n'ha conservat res. No obstant aquesta descripció general hi ha algunes particularitats que caldria ressenyar.

Els murs O. i S. de la cambra **G**, i el mur O. de la cambra **E** estaven coronats per una filada de teules planes invertides. És probable que algun altre dels murs d'aquestes dues cambres presentés el mateix tipus d'acabat a la part superior dels seus sòcols; almenys així semblen indicar-ho les abundants troballes de teules d'aquest tipus realitzades a les zones més properes a aquests murs.

Els llindars d'algunes portes estan construïts amb blocs de pedra sorrenca. En aquest sentit el més destacable és el límit est de la cambra **G**. En aquest sector va aparèixer una filada de blocs de sorrenca que abastava quasi tota la llargada de la façana d'aquesta cambra. Alguns d'aquests blocs presentaven un o dos forats practicats a la seva superfície, la funció dels quals intentarem explicar més endavant.

Com es veurà més endavant l'àrea de les cambres o espais denominats com **H** i **I** és la de més difícil interpretació. Els dos murs que limiten per les bandes est i oest l'espai **H** varen aparèixer rebaixats a nivell de paviment, si bé el de ponent d'una forma poc acurada, que el feia sobresortir.

⁸ Els diaris de l'excavació es conserven al Centre d'Investigacions Arqueològiques de Girona.

A aquesta mateixa zona es localitzà un llarg mur que corrent d'est a oest presentava a la seva part central un absis semicircular. La tècnica constructiva d'aquest mur diferia de la resta d'estructures de la part noble de la vil·la, ja que era fet totalment a base de rajols (*O. testaceum*).

ESTRUCTURA DE LA VIL·LA

En no tenir coneixement del total de la vil·la es fa difícil situar la ubicació de l'habitatge del propietari dins el conjunt de les edificacions. Tampoc coneixem en la seva totalitat el nucli residencial de la vil·la però les dades fornides per les excavacions d'Oliva ens permeten descriure'n l'estructura i distribució, almenys en una bona part.

L'accés es devia realitzar des de ponent, a través del llarg passadís (**D**) que pràcticament travessava d'est a oest tota l'àrea excavada. El passadís, amb una amplada d'1'60 m va ser descobert en una llargada de 12 m i estava pavimentat amb un mosaic bicrom, a base de filades d'hexàgons amb flors quadripètals al centre dels mateixos. A uns 7 m de l'entrada el passadís es converteix en l'ambulacre nord del peristil, i es troba amb l'ambulacre est (**C**), de 2x7'90 m també pavimentat amb un mosaic amb decoració a base de cercles secants.

La zona del peristil no va ser excavada. Sols es varen destapar els dos ambulacres acabats de descriure pels mosaics que els cobrien. De tota manera, sí es va localitzar en diversos punts part del muret que sostenia la columnata que encerclava el peristil, i una base de columna⁹. Per la banda sud, l'ambulacre **C** quedava cegat per un muret que impediria la circulació completa al voltant de tot el peristil. Desconeixem si el pati tenia un ambulacre sud o en realitat sols tenia passadís per tres bandes.

Abans d'arribar al peristil, el passadís **D** circula entre dues habitacions, bessones per les seves dimensions, però amb funcions molt diferents. La situada a la banda sud (**A**) estava pavimentada amb el més espectacular dels quatre mosaics recuperats, polícrom A les cantonades es situaven unes cràteres de les quals sortia un fullam que encerclava el motiu central. Aquest estava compost per bandes de rectangles amb dos motius: un a base de rombes i l'altra, de nusos salomònics entrellaçats. S'hi accedia des de ponent i les seves dimensions (6'10x 6'90 m), el paviment musiu i la decoració amb estuc

⁹ Gràcies a aquesta troballa i coneixent la llargada de dos dels ambulacres, hem pogut deduir la distància entre les columnes del peristil i també la quantitat de columnes existents.

pintat de les parets¹⁰ la defineixen com una de les sales de lleure del propietari.

A la paret meridional d'aquesta cambra s'obria una porta amb llindar de blocs de sorrenca que donava accés a una sala rectangular de 9'25x 5'50 m. El sector de llevant de la cambra es trobava molt deteriorat, afectat directament per les fonamentacions dels edificis moderns. Oliva, en fer la planimetria, va dividir aquesta cambra en dues, insinuant l'existència d'un mur que seria continuació del límit est de l'habitació A. En realitat, a cap de les nombroses fotografies que hem pogut estudiar apareix cap traça d'aquest mur transversal, ans al contrari, el mur septentrional de la cambra sembla perllongar-se sense cap interrupció.

Aquesta cambra va aparèixer pavimentada amb el quart dels mosaics recuperats, molt malmès i fragmentat, amb un motiu central a base de faixes de rodes de peltes amb un nus salomònic al mig. Per les seves dimensions aquesta cambra sembla correspondre a un *triclinium*.

En aquesta àrea sud-est trobem les restes d'almenys tres espais més, si bé molt afectats per les obres que es duïen a terme. Dues d'aquestes cambres anaven pavimentades amb *O. signinum* i devien tenir un caire funcional.

A la banda septentrional del passadís D es situa una cambra aproximadament quadrangular (E) amb les mateixes dimensions que la A, però amb una funció diferent, Pavimentada amb *O. signinum*, presentava a l'angle NE una estructura baixa i quadrangular, que, segons Oliva, podria correspondre a una pica, que aniria recoberta d'*O. signinum*. La cambra presentava dos accessos; un des de llevant a través d'una porta amb llindar de sorrenca que la comunicaria amb un gran pati de servei, i una altra des del sud, que la connectaria amb el passadís d'accés a l'habitatge.

Tot i pertànyer a la part d'habitatge de la vil·la, el seu caire era funcional, destinada, segurament, a cuina i magatzem domèstics.

A ponent d'aquesta estança ens trobem amb l'espai més difícil d'interpretar, tant per la seva complexitat com per l'incomplet de la seva excavació.

Immediatament a ponent de la cuina es situa una mena de passadís en forma de L (I) que presenta la particularitat que en algun moment de la vida de la vil·la va estar tancat per sengles parets en els seus dos extrems. A l'angle que forma aquesta curiosa estructura varen aparèixer dos blocs de pedra a

¹⁰ Durant l'excavació es va deixar un tou de terra al voltant dels murs per conservar l'estucat, de tal manera que són molt escasses les fotografies on l'estucat és visible. A més, aquests gruixos de terra fan difícil la interpretació d'alguns murs només amb el suport de les fotografies.

nivell de terra amb una empremta circular. Els murs sud i de ponent eren construïts en *O. testaceum*, si bé per la banda de ponent aquest havia estat afaitat arran de terra.

L'àrea a l'oest d'aquestes estructures va ser excavada de forma parcial. La banda sud queda limitada per diversos blocs de sorrenca que formen una filada arran de terra i separen les cambres que aquí es situaven de l'ambulacre nord del peristil. Es va trobar així mateix un segon mur rebaixat arran de terra.

El mur E-O d'*O. testaceum* presenta a la seva part central una mena d'absis de tres quarts de cercle, de 3'20 m de diàmetre, i del qual sols es va excavar la meitat i sense arribar al fons del mateix. Més a ponent d'aquesta estructura no es va excavar en extensió, però l'aparició d'estructures, a causa dels moviments de terres realitzats per les màquines varen portar al descobriment d'alguns murs i paviments d'*O. signinum*. L'estructura més interessant apareguda a aquesta zona va ser una piscina de 7'60x4'40 m, de la qual sols es varen rebaixar els quatre angles i la banda nord, i es va deixar sense buidar la zona central, que segons els excavadors estava formada per material molt dur¹¹. Les bandes de la piscina presentaven una secció desigual, amb un doble esglaó a la banda nord, mentre que algun dels altres costats, com el de ponent, eren llisos. Als quatre angles semblaven existir unes bases planes fetes amb pedres, usades com a soleres de possibles pilars que sostindrien el sostre de les galeries situades al seu voltant¹².

Aquesta piscina devia formar part del conjunt termal de la vil·la, com també devia formar-ne part l'estructura semicircular. Per desgràcia l'àrea entre les dues estructures no va ser excavada, per la qual cosa desconeixem com s'estructurarien els *balnea* de l'habitatge, que devien tenir certa rellevància, ateses les dimensions de la piscina¹³.

Sols una altra cambra (**G**) va ser excavada. Aquesta, situada immediatament al nord de la cuina (**E**), és la més grossa de les estances excavades, amb unes dimensions de 9'20x11 m. La façana de llevant d'aquesta cambra estava formada en la seva pràctica totalitat per una filada de blocs de sorrenca, situats arran de terra, alguns d'ells amb orificis a la part superior. Tot sembla indicar que aquesta façana formaria una gran portalada que permetria

¹¹ Aquest fet va fer pensar Oliva que existiria un pilar central que suportaria un sostre per cobrir la piscina.

¹² La piscina seria descoberta i la presència de materials al seu interior es pot deure al seu ús com a abocador o àrea de treball un cop perduda la seva funció original.

¹³ Un paral·lel de *balnea* construït amb *O. testaceum* amb una cronologia semblant el trobem a la vil·la dels Ametllers a Tossa de Mar.

l'entrada de carros. Una llarga canal a base de *tegulae* corre per la cambra, de ponent a llevant, fins al pati situat a l'est de la cambra. Aquest pati estava empedrat amb rierencs encastats al terra. L'origen de la canalització sembla que caldria situar-la en un dipòsit ubicat a l'angle NO de la cambra. El problema que presenta l'estudi d'aquesta estança deriva del fet que va ser excavada de forma desigual, no profunditzant el mateix a tot arreu, i per tant no es varen destapar totalment algunes estructures. El dipòsit és una d'aquestes estructures destapades sols parcialment. Revestit d'*O. signinum*, presentava una depressió circular per a decantació de líquids. A la banda sud de la cambra hi havia una base de morter i rajols que sembla que servia d'assentament d'un *dolium*, del qual es varen trobar abundants fragments, i una cavitat quadrangular, situada arran de paret, que semblaria servir d'encaix per introduir-hi una biga de fusta. Potser una premsa? Aquest extrem és difícil d'establir ja que d'haver existit una premsa de vi o d'oli en aquesta habitació, la prova l'hauríem trobat al centre de la cambra, que per desgràcia és una de les zones on menys es va profunditzar.

Un darrer element interessant d'aquesta cambra és un fragment de mosaic aparegut arran del mur de migdia i que es ficava per sota d'aquest i reapareixia dins l'espai I, fet que mostrava que aquest mur —un dels que tenia una filada de teules invertides com a remat— era part d'una reforma posterior a l'edificació.

L'espai situat a ponent d'aquesta habitació segurament era un gran pati obert, limitat al nord, segons sembla, per un mur descobert sols en els seus dos extrems.

Una part del pati devia ser usada com abocador en el moment final de la vida de la vil·la, especialment l'angle SE, al costat de l'estructura semicircular, on va aparèixer abundància de material, entre el qual destaca part de l'estàtua d'un gos que descriurem més endavant. La zona de llevant del pati, l'única que es va excavar, aniria coberta amb un porxo, atesa la quantitat de fragments de tegula i imbrex que s'hi va recuperar, a més de cendres d'estructures de fusta. Curiosa és la notícia que donen els diaris d'excavació sobre un paviment de *signinum*, inclinat oest-est, que apareixia molt a prop del mur de ponent de la cambra G. Un cop més la parcialitat de les excavacions no permeten saber si es tractava d'un dipòsit de decantació, potser connectat amb el de dins del gran magatzem.

D'altres murs i alguns paviments de *signinum* varen ser trobats al nord de la zona excavada, en les diverses prospeccions i petites cates que s'hi varen realitzar.

Així, a ponent del gran pati de servei (M) varen aparèixer dos compartiments revestits de *signinum* que Oliva interpreta com a piscines o dipòsits. Un cop més, pel fet de ser una excavació incompleta no és possible d'asseverar aquest extrem.

Per finalitzar aquesta descripció cal ressenyar les cales que, aprofitant l'extracció dels mosaics, es varen practicar a les cambres A i B. A la cambra B no va aparèixer cap estructura. El contrari va succeir a la cambra A, on varen aparèixer dos murs de pedra i argamassa. Oliva interpreta aquests murs, un dels quals fou aprofitat com a fonamentació del mur est de la cambra, com a part d'un establiment ibèric, però J.M. Nolla¹⁴ va demostrar que es tracta de restes pertanyents a una primera vil·la fundada en època Baix Republicana.

EVOLUCIÓ DE L'EDIFICI

Després de l'estudi del material ceràmic realitzat per Nolla es pot remuntar l'origen de la vil·la al període Baix Republicà¹⁵ si bé és possible que pels voltants existís algun establiment ibèric –del qual no es va trobar res– atesa la presència d'una necròpoli per sota d'algunes estructures romanes.

Pràcticament no sabem res de la vil·la Baix Republicana. Sols es va profunditzar fins al seu nivell en les dues cales de les cambres A i B i només es va descobrir l'angle d'un mur, de factura molt semblant als de l'edifici posterior. Aquesta àrea sembla formar part de la *pars rustica* de la vil·la, ja que és en aquestes cales on varen aparèixer diverses eines que descriurem més endavant.

No sabem res de l'evolució de la vil·la fins a l'època severiana, en què es procedeix a una reestructuració que si no és global és almenys molt important i inclou la construcció d'un nou edifici amb una destacable zona residencial. Aquest edifici és el que Oliva va excavar i és el que nosaltres hem descrit més amunt. Així en època severiana assistim en aquest jaciment a un procés conegut ja a altres vil·les de la zona, com Torre Llauder (Mataró)¹⁶ o la vil·la Els Ametllers a Tossa de Mar¹⁷. Els propietaris decideixen ampliar l'àrea

¹⁴ Nolla, J.M. op. cit.

¹⁵ Nolla, J.M. op. cit. pàg. 120.

¹⁶ Prevosti, M.; Clariana, J.F. *Torre Llauder. Mataró. Vil·la romana*. Guies de Jaciments arqueològics. Barcelona, 1988. Amb bibliografia anterior.

¹⁷ Palahí, L.; Vivó, D. *Les termes de Tossa de Mar*. R. Mar ed. *La utilització de l'aigua a les ciutats romanes*. Documents d'Arqueologia Clàssica de la Universitat Rovira i Virgili, núm. 2. Tarragona (en premsa), amb bibliografia anterior.

d'habitatge i embellir-la dotant-la de rics mosaics i, sens dubte, d'altres elements sumptuosos que han deixat menys traces, com pintures i estàtues. Aquest procés pot ser indicatiu d'un canvi de mentalitats d'alguns propietaris, que decideixen passar a les seves possessions rurals molt més temps del que hi passaven abans. De tota manera la vil·la del Pla de l'Horta era més una vil·la suburbana que no pas rural. Situada a 5 Kms. de *Gerunda* i a 200 m de la *Via Augusta*, pel punt on aquesta travessava el Ter, la vil·la estava perfectament comunicada amb la ciutat i encara que el propietari visqués a la vil·la, no per això estava allunyat de la vida urbana.

En cap moment la vil·la abandona el seu caire agrícola i industrial, com ho demostren l'extensió de les seves restes i el caire d'alguna de les estances excavades (com el magatzem **G**).

La vil·la va patir d'altres reformes durant el s. III i el Baix Imperi, si bé aquestes varen ser parcials, i només van afectar el sector nord de l'habitatge. Les restes de mosaic trobades a l'espai **I** i a la cambra **G**, i una fila de tesselles apareguda arran dels blocs de sorrenca que conformen el límit nord del peristil mostren que en un primer moment es situaven diverses estances nobles a aquesta àrea. El magatzem o bé no existia o, el que sembla més probable, devia tenir unes dimensions més reduïdes. Si com succeeix a les altres cambres l'ús de blocs de sorrenca resulta indicatiu de l'existència d'una porta, la cambra situada al nord del peristil devia gaudir d'una importància preeminent, ja que tenia un accés prou important (*tablinium?*).

Darrera d'aquesta habitació atesa l'existència de fragments de mosaic es devia situar una altra cambra, o, el que és més factible, un segon pati del qual el mosaic seria el paviment de l'ambulacre.

La reforma més important, succeïda potser després d'un incendi parcial d'aquesta zona, es realitzà construint el llarg mur de *testaceum*, que comportà el canvi de funció de l'àrea i el nou límit nord de l'habitatge. L'àrea al sud del mur queda convertida en una zona de banys, amb una important piscina a l'angle NO. S'amplia el magatzem (**G**) i el pati (**M**) canvia de funció, integrant-se en la *pars rustica* de la vil·la. Es crea el passadís (**I**) que serveix per connectar l'habitatge amb la zona industrial que es situa al nord.

En un darrer moment, es trenca el brancal est del mur de *testaceum*. Es tanca el passadís **I** pels dos extrems i queda així englobat com una ampliació de les cambres situades a l'O del mateix i que en aquests moments desconeixem si encara tindrien la funció de *balnea* o no. L'espai **I** no deu quedar com un espai mort ja que el mur que el tanca per l'extrem de ponent és estucat i pintat.

És possible que els banys deixin de ser utilitzats en aquest moment, i s'ompli la piscina amb escombraries (d'aquí el material compacte trobat per Oliva). Finalment, en aquest moment una part del pati **M** és utilitzada també com a escombrera, en concret l'angle SE, on abans s'obria el passadís **I**.

L'abandó de l'edifici es situa a la segona meitat del s. V¹⁸, després d'una possible destrucció, accidental o violenta.

ALGUNES TROBALLES

Com a darrer apartat d'aquest estudi voldríem fer referència a algunes de les troballes realitzades a l'excavació i que cal ressenyar. D'una banda es varen recuperar tot un seguit d'eines, la majoria de les quals varen ser donades a conèixer per Sanahuja¹⁹, i de l'altra, un fragment d'estàtua.

La majoria de les eines procedeixen de les cales realitzades a la cambra **B**, dins els nivells corresponents a la primera vil·la. Així doncs, en reconstruir o reformar la vil·la en època severiana es procedeix a una redistribució de l'àrea, que passa de zona rústica a habitatge del propietari.

Sanahuja descriu quatre eines trobades a la vil·la del Pla de l'Horta.

- Un plantador de 23 cm de llarg i 7'40 cm d'amplada màxima, amb la pala de forma ovoide, amb la punta roma. Un paral·lel d'aquest tipus d'eina es troba a Empúries si bé aquest darrer és lleugerament més llarg i estret. Sanahuja fa referència a la troballa a St. Miquel de Sorba (Montmajor, Barcelona) d'un plantador sobre el qual no aporta més dades, excepte que procedeix d'un context ibèric.
- Les altres eines són podalls. El més típic dels tres amb una llargada de 17'7 cm i una amplada màxima de 6'30 cm a la part central de la fulla, respon a la forma típica d'una *falx arboraria*. Usada per podar i tallar branques, Cató la considera especialment útil per al conreu de la vinya i l'olivera²⁰.

Més peculiars resulten els altres dos podalls. Amb una longitud de 29 cm posseeixen dos tubs metàl·lics per inserir- hi el mànec de fusta. La peculiaritat d'aquests podalls rau en el fet que l'extrem superior de la fulla s'engruixeix

¹⁸ Nolla, J.M. op. cit. pàg. 121.

¹⁹ Sanahuja, M.E. "Instrumental de hierro agrícola e industrial en la época ibero-romana en Cataluña" *Pyrenae*, 7, 1971, pàg. 61-110.

²⁰ White, K.D. *Agricultural implements of the Roman World*. Cambridge University Press, 1967, pàg. 86-88.

perdent el tall. Un paral·lel d'aquest tipus d'eina es troba a Empúries, i per Sanahuja la funció d'aquests extrems engruixits seria la de martell.

Fins aquí les eines ja donades a conèixer per Sanahuja. Nosaltres, però, varem trobar als magatzems del C.I.A.G. un podall que l'etiqueta assenyalava com a procedent del Pla de l'Horta. Presenta una longitud de 28 cm i una amplada màxima a la fulla de 4'2 cm L'extrem inferior, de 10 cms de llarg, és acabat en punta per poder clavar-lo al mànec de fusta. La peculiaritat de l'eina rau en el fet que al centre de la seva cara externa presenta un apèndix de 5'6 cm de llarg i 4'3 cm d'amplada màxima. El més probable és que aquesta eina sigui una *falx vinitoria*, amb la qual cosa la funció de l'apèndix seria la de destrall per al treball i poda dels ceps²¹.

Aquest seguit d'eines ens parlen de la funció agrícola de la primera vil·la i d'alguns dels productes que elaborava, com el vi i, potser, l'oli.

La cala realitzada a la cambra **B** va ser rica en troballes d'eines ja que a més de les quatre descrites –de la darrera que hem descrit no se'n sap la procedència exacta– es va trobar un ganivet de 19 cm de llarg i 3 cm d'amplada màxima.

Una darrera troballa realitzada a la vil·la del Pla de l'Horta i que cal esmentar es va realitzar durant l'excavació del gran pati (**M**), en una zona utilitzada com a abocador, i consisteix en un fragment d'estàtua. El fragment recuperat de l'escultura és de marbre i representa el cos d'un gos al qual li manquen el cap i les potes. El fragment, de 24'5 cm d'alt i 12'5cm d'amplada, representa el gos assegut. L'escultura devia decorar una de les sales principals de la casa o potser el peristil.

Es difícil saber com era l'escultura de la qual formava part el gos. S'ofereix un ampli ventall de possibilitats, ja que podia ser part d'un conjunt escultòric inspirat en originals grecs²² o bé funcionar com a element sostenedor en alguna còpia d'una estàtua de bronze. Tampoc s'ha d'excloure la possibilitat que funcionés com un element aïllat, sense més significació que la purament decorativa.

²¹ White, K.D. op. cit. pàg. 93-96.

²² Hi ha alguns exemples d'originals grecs amb gossos en posició sedent, com l'amazona de Phradmon o bé el *Ganimes* del Museu del Vaticà. Richter, Gisela M.A. *The Sculpture and Sculptors of the Greeks*. New Haven & London, 1970, pàg. 174 i 221.

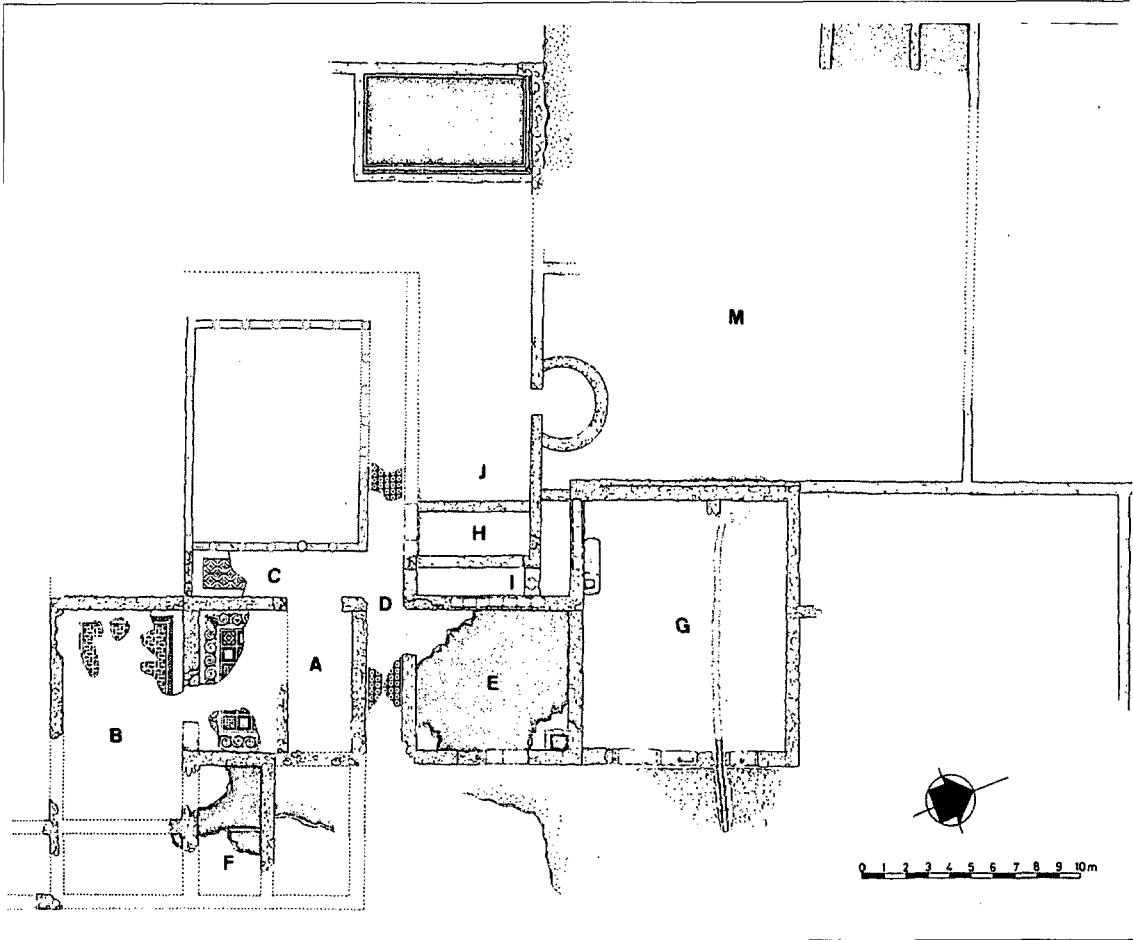

Fig.1. Planta general de la vil·la del Pla de l'Horta. (Dibuix D. Vius).

ANÀLISI ESTRUCTURAL DE LA VIL·LA DEL PLA DE L'HORTA

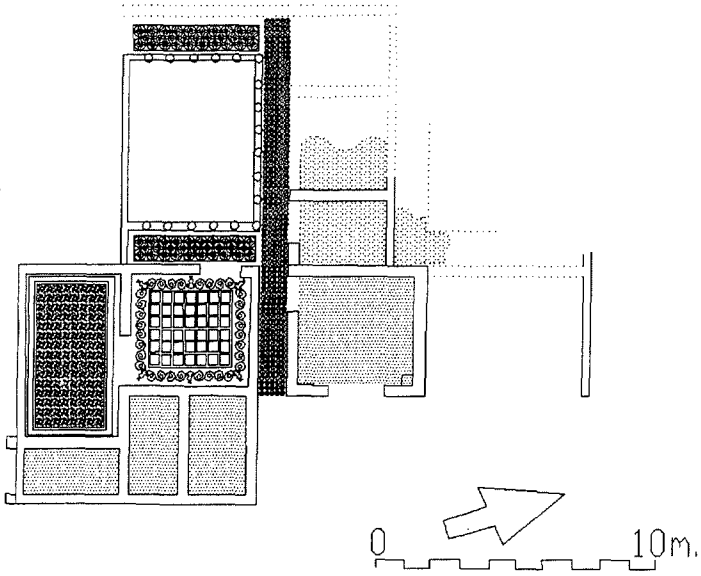

Fig. 2. Planta de la vil·la. Fase severiana

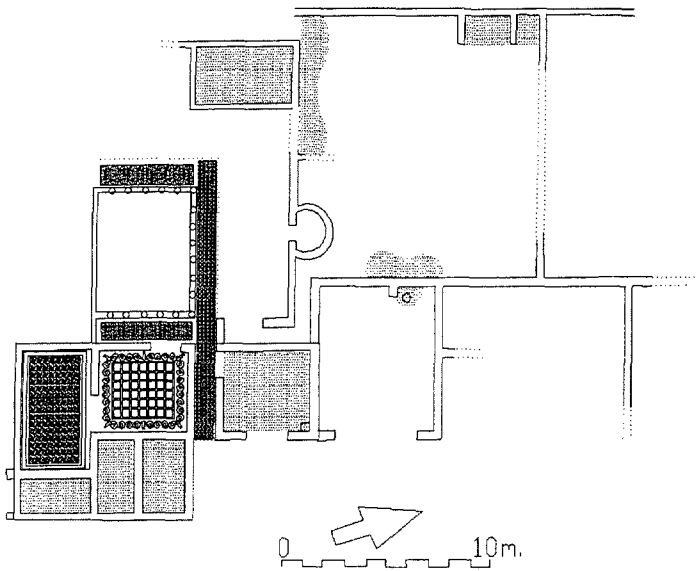

Fig. 3. Planta de la vil·la. Reformes posteriors

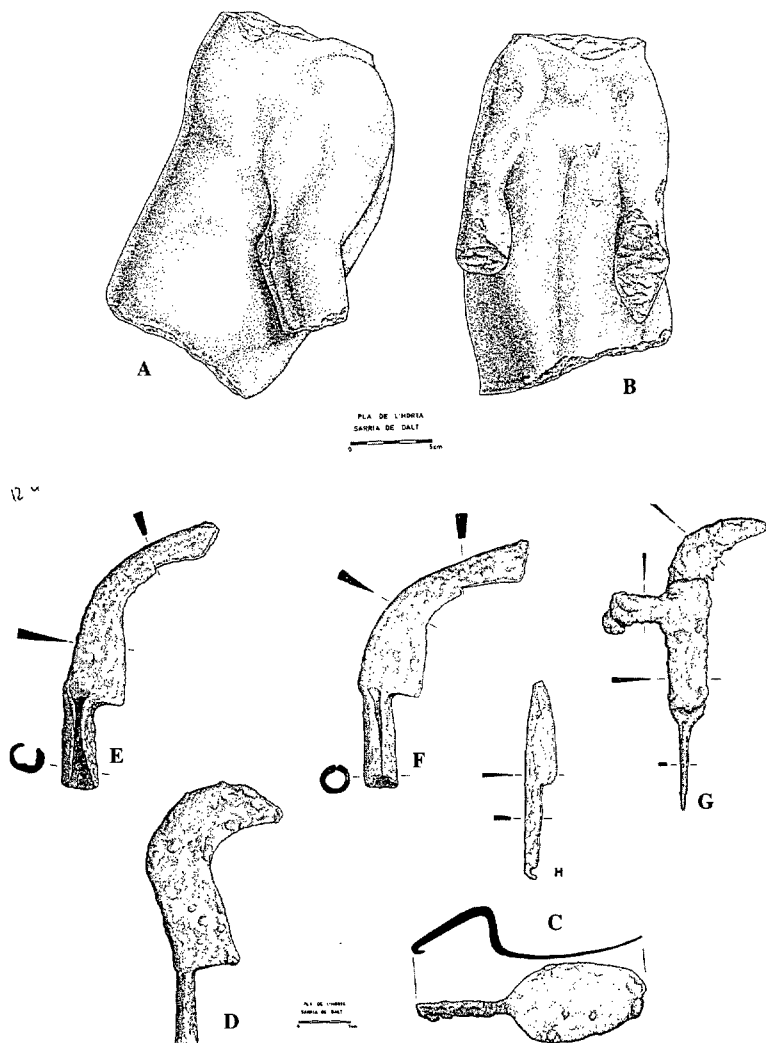

Fig. 4. Algunes troballes de la vil·la. A i B- Front i perfil del fragment d'estàtua. C- Plantador. D, E i F- Podalls trobats a la cala de la cambra B. G- Podall del C.I.A.G. atribuït a la vil·la del Pla de l'Horta. H- Ganivet trobat a la cala de la cambra B (Dibuix D. Vius).